र्महात्मभिः। सारात् सारतराण्येव संख्यातानि निबोधत"। वाराहीत०।

शिवोक्तं चतुःषष्टिसङ्ख्यकं तन्त्रं यथा "सिद्धीश्वरं महातन्त्रं कालीतन्त्रं कुलार्णवम्। ज्ञानार्णवं नीलतन्त्रं फेत्कारीतन्त्रमुत्तमम्। देव्यागमं उत्तराख्यं श्रीक्रमं सिद्धियामलम्। मत्स्यसूक्तं सिद्धसारं सिद्धिसाराह्वयं तथा वाराहीतन्त्रं देवेशि! योगिनीतन्त्रमुत्तमम्। गणेशविमार्षणीतन्त्रं नित्यातन्त्रं शिवागमम्। चामुण्डाख्यं महेशानि! मुण्डमालाख्यतन्त्रकम्। हंसमाहेश्वरं तन्त्रं निरुत्तरमनुत्तमम्। कुलप्रकाशकं देवि! कल्पं गाथात्मकं शिवे!। क्रियासारं निबन्धाख्यं स्वतन्त्रं तन्त्रमुत्तमम्। सम्मोहनं तन्त्रराजं ललिताख्यं तथा शिवे!। राधाख्यं मालिनीतन्त्रं रुद्रयामलमुत्तमम्। बृहच्च श्रीक्रमं तन्त्रं गवाक्षं सुकुमुदिनि!। विशुद्धेश्वर तन्त्रञ्च मालिनीविजयं तथा। समयाचारतन्त्रञ्च भैरवीतन्त्रमुत्तमम्। योगिनीहृदयं तन्त्रं भैरवं परमेश्वरि!। सनत्कुमारकं तन्त्रं योनितन्त्रं प्रकीर्त्तितम्। तन्त्रान्तरञ्च देवेशि! नवरत्नेश्वरं तथा। कुलचूड़ामणितन्त्रं भावचूड़ामणीयकम्। मन्त्रदेवप्रकाशञ्च कामाख्यानामकं तथा। कामधेनुकुमारी च भूतडामरसंज्ञकम्। मालिनीविजयं तन्त्रं यामलं ब्रह्म यामलम्। विश्वसारं महायन्त्रं महाकालं कुलामृतम्। कुलोड्डीशं कुब्जिकाख्यं यन्त्रचिन्तामणीयकम्। एतानि तन्त्ररत्नानि सकलानि युगे युगे। कालीविलसकादीनि तन्त्राणि परमेश्वरि!। कालकल्पे सुसिद्धानि अश्वक्रान्तासु भूमिषु। महाचीनादितन्त्राणि अविकल्पे महेश्वरि!। सुसिद्धानि वरारोहे! रथक्रान्तासु भूमिषु" इति महासिद्धिसारतन्त्रम्। "चतुःषष्टिश्च तन्त्राणि यामलादीनि पार्व्वति। सकलानीह वाराहे विष्णुक्रान्तासु भूमिषु। कल्पभेदेन तन्त्राणि कथितानि च यानि च। पाषण्डमोहनायैव विफलानीह सुन्दरि!" विश्वसारतन्त्रम्। अन्यत्र च "दैत्यानां मोहनार्थं तु तन्त्रशास्त्रं शिवोदितम्" तत्र स्वराष्ट्रचिन्तायां औषधे च "तन्त्रावापविदा योगैः" माघः। शास्त्रे "इदानीं तत्प्रवक्ष्यामि तन्त्रमुत्तरमुत्तमम्" सुश्रुतः अनेकोद्देन सकृत्प्रयोगे "द्वौ दैवे प्राक् त्रयः पित्र्ये उदगेकैकमेव वा। मातामहानामप्येवं तन्त्रं वा वैश्वदैविकम्" याज्ञ०। "पितृश्राद्धे मातामहश्राद्धे च वैश्वदैविकं तन्त्रेण कार्य्यमिति" मिता०। २१विध्यन्ते अङ्गसमुदाये "दर्शपौर्णमासौ तु पूर्वं व्याख्यास्यामस्तन्त्रस्य तत्राम्नातत्वात्" आश्व० श्रौ० १।१।३। तन्त्रमङ्गसंहतिः विध्यन्त इत्यर्थः स चावस्थानादिसंस्थाजपान्तः प्रधानस्य तन्त्रणात् तन्त्रमित्युच्यते" कर्कः। तन्त्रलक्षणादिकं कात्या० श्रौ० उक्तं यथा "कर्मणां युगपद्भावस्तन्त्रम्" कात्या० श्रौ० १।७।१

"यत्र प्रधानकर्मणां युगपद्भावः सह प्रयोगः तत्रारादुपकारकाणामङ्गानां तन्त्रं सकृदनुष्ठानं भवति। न प्रतिप्रधानं पृथक् पृथक् यद्धि सकृत् कृतं बहूनामुपकरोति तत्तन्त्रमित्युच्यते यथा बहूनां मध्ये कृतः प्रदीपः। कुतस्तन्त्रमिति हेत्वाकाङ्क्षायां त्रीन् हेतूनाह" कर्कः। "शक्यपुरुषार्थकृतत्वैकार्थसमवायश्रुतिभ्यः" २सू०। "प्रधानकर्मणां सह प्रयोगे सति तदङ्गानां सकृदनुष्ठानमुक्तम्। तत् कुतः शक्यत्वात् सकृदप्यनुष्ठितैरारादुपकारकैरङ्गैर्बहूनामपि प्राधानानामुपकारस्य कर्तुं शक्यत्वात् शक्नुवन्ति ह्यारादुपकारकाणि बहूनामुपकर्तुम्, अगृह्यमाणविशेषत्वात् प्रदीपवत् यथा एक एव प्रदीपो बहूनां मध्ये कृतः सन् सर्वेषामुपकरोति एवमेतान्यपीति। यद्यप्यङ्गानां प्रत्येकमेव विनियोगस्तथापि विधिना तावदनुष्ठानं सकृदेवोपकारकं भवति यथैव हि षट्सु भावनासु लिङ्पदेनैव कथम्भावमपेक्षमाणास्वपि सकृदाम्नाता एवाङ्गविधयः षण्णामपि प्रत्येकमङ्गानि समर्पयन्ति सत्यपि च कस्यचित् प्रधानोत्पत्तिविधिसन्निधौ प्रकरणवशेन संनिधिर्बाध्यते तथैव संहतानां प्रधानानां फलसाधनत्वात् कर्तृदेशकालैक्याच्च युगपत् सर्वेष्वनुष्ठातुं प्रारब्धेषु सकृत्कृतमेवाङ्गं सर्वचिकीर्षया कृतत्वात् सन्तमपि केनचित् संनिधिं बाधित्वा प्रकरणवशेन सर्वार्थं भवति। किं च पौर्णमास्यां यजेतेति त्रयाणां युगपदनुष्ठानमवगतं पृथक् पृथक् साङ्गेष्वनुष्ठीयमानेषु बाध्यते तस्मात् सकृदेवाङ्गानामनुष्ठानम्। तथा पुरुषार्थकृतत्वाच्च यतः सकृदनुष्ठितैरप्यङ्गैः पुरुषार्थः कृत एव भवति पुरुषार्थः पुरुषस्याभीष्टं फलम् तद्धि आग्नेयादिभिरङ्गोपकृतैः क्रियते आरादुपकारकाणि चाङ्गान्यनेकघटादिप्रकाशकप्रदीपवत् सर्वेषां सहैवोपकुर्वन्ति सकृत्कृतैरपि पुरुषार्थः कृतएव भवति। तथा एकार्थसमवायश्रुतेश्चाङ्गानां तन्त्रं भवति एकोऽर्थो यस्य एकार्थ एकफलो यः प्रधानानां समवायः समूहः स एकार्थसमवायः तत्र एकार्थे समवाये एकफले